

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Epistolarvm Innocentii III. Romani Pontificis Libri Vndecim

Innozenz <III., Papst>

Parisiis, 1682

III. De primatu apostolicae sedis.

urn:nbn:de:hbz:466:1-20006

secundum Prophetam simus canes muti non valentes latrare. Unde correctio nostra tibi non debuit esse molesta, sed magis accepta, quia pater filium quem diligit corripit, & Deus quos amat arguit & castigat. Debitum igitur pastoralis officij exequimur cum obsecramus, arguimus, increpamus, & non solum alios, sed Imperatores & Reges opportunè & importunè ad ea studeamus inducere quæ divinæ sunt placita majestati. Nobis enim in beato Petro sunt oves Christi commissæ, dicente Domino: *Pasce oves meas.* non distinguens inter has oves & alias, ut alienum à suo demonstraret ovili qui Petrum & successores ipsius magistros non recognosceret & pastores. Ut illud tanquam notissimum omittamus quod Dominus inquit ad Petrum & in Petro dixit ad successores ipsius: *Quodcumque ligaveris super terram &c.* nil excipiens qui dixit *quodcumque.* Verùm his diutius insistere nolumus, ne vel contendere videamur vel in hujusmodi delectari, cum si gloriari expediat, non in honore sed onere, non in magnitudine sed sollicitudine sit potiùs gloriandum, cum & Apostolus in infirmitatibus gloriatur. *Novimus esse scriptum: Omnis qui se exaltat humiliabitur &c.* Et iterum: *Quanto major es, humilia te in omnibus.* Et alibi: *Deus superbis resistit, humilibus dat gloriam.* Propter quod exaltationem nostram in humilitate ponimus, & humilitatem nostram exaltationem maximam reputamus. Unde etiam servos, non solum Dei, sed & servorum Dei nos esse scribimus & fatemur, & tam sapientibus quàm insipientibus secundum Apostolum debitorum. Utrum autem imperatoriam excellentiam ad bonum & utile per litteras nostras duxerimus invitandam, utrum justa tibi suggererimus & honesta, tua celsitudo discernat, cum nonnisi ad unitatem Ecclesiæ ac terræ Jerosolimitanæ subsidium nos te meminerimus invitasse. Inspiret igitur menti tuæ is qui ubi vult spirat, & qui habet corda Principum in manu sua, ut consiliis nostris & monitis acquiescas & id agas quod ad honorem divini nominis & Christianæ religionis augmentum & salutem animæ tuæ meritò deceat provenire. Nos autem, quicquid tu egeris, quod expedire noverimus faciemus. Utinam autem illum egregium prædecessorem tuum inclitæ recordationis Manuelem Imperatorem satageres in

devotione sedis apostolicæ verbis & operibus meliùs imitari, ut per ejus auxilium & consilium, sicut illi, sic tibi & imperio tuo meliùs proveniret, saltem amodo supplens quod hæcenus neglexisti. Prædictus autem Archidiaconus quod à nobis audivit excellentiæ tuæ poterit fideliter intimare.

IDEM NOBILIBVS VIRIS ACERBO
Priori & aliis Reſſoribus Tuscia &
Ducatus.

Sicut universitatis conditor Deus duo magna luminaria in firmamento cæli constituit, luminare majus ut præfset diei, & luminare minus ut præfset nocti, sic ad firmamentum universalis Ecclesiæ, quæ cæli nomine nuncupatur, duas magnas instituit dignitates, majorem, quæ quasi diebus animabus præfset, & minorem, quæ quasi noctibus præfset corporibus, quæ sunt pontificalis auctoritas & regalis potestas. Porrò sicut luna lumen suum à sole sortitur, quæ revera minor est illo quantitate simul & qualitate, situ pariter & effectu, sic regalis potestas ab auctoritate pontificali suæ sortitur dignitatis splendorem, cujus conspectui quanto magis inhaeret, tanto majori lumine decoratur, & quo plus ab ejus elongatur aspectu, eo plus deficit in splendore. Utraque verò potestas sui primatus sedem in Italia meruit obtinere, quæ dispositione divina super universas provincias obtinuit principatum. Et ideo licet ad universas provincias nostræ provisionis aciem extendere debeamus, specialiter tamen Italiæ paterna nos convenit sollicitudine providere, in qua Christianæ religionis fundamentum existit, & per apostolicæ sedis primatum sacerdotij simul & regni præminet principatus.

Lib. 1. epist.
401.

TITULUS III.

De primatu sedis apostolicæ.

Idem Patriarchæ Constantinopolitano.

Apostolicæ sedis primatus, quem non homo sed Deus immo veriùs Deus homo constituit, multis quidem & evangelicis & apostolicis testimoniis comprobatur, à quibus postmodum constitutiones canonicæ processerunt, concorditer asserentes sacrosanctam Romanam Ecclesiam in beato Petro Apostolorum principe consecratam quasi magi-

Lib. 2. epist.
209. & in
Gestis Iono-
centij 111.

stram & matrem ceteris præminere. Hic enim cùm interroganti Domino quem homines dicerent esse filium hominis, aliis opiniones referentibus aliorum, ipse, velut verus inter ceteros primus, eum esse Christum Dei vivi filium respondisset, audire promeruit: *Tu es Petrus, & super hanc petram edificabo Ecclesiam meam.* Et post pauca: *Tibi dabo claves regni cælorum.* Nam licet primum & præcipuum Ecclesiæ fundamentum sit unigenitus Dei filius Jesus Christus, juxta quod dicit Apostolus, *quia fundamentum positum est præter quod aliud poni non potest, quod est Christus Iesus,* secundum tamen & secundarium Ecclesiæ fundamentum est Petrus, etsi non tempore primus, auctoritate tamen præcipuus inter ceteros, de quibus Paulus inquit Apostolus: *Iam non estis hospites & advene, sed estis cives sanctorum & domestici Dei, super edificati super fundamentum Apostolorum & Prophetarum, ipso summo angulari lapide Christo Iesu.* quos & fundamenta esse in montibus sanctis David Propheta testatur. Hujus etiam primatum Veritas per se ipsam expressit, cùm inquit ad eum: *Tu vocaberis Cephas.* quod etsi Petrus interpretatur, caput tamen exponitur; ut sicut caput inter cetera membra corporis, velut in quo viget plenitudo sensuum, obtinet principatum, sic Petrus inter Apostolos, & successores ipsius inter universos Ecclesiarum Prælatos, prærogativa præcelleret dignitatis; vocatis sic ceteris in partem sollicitudinis ut nihil ei de potestatis plenitudine deperiret. Huic Dominus oves suas pascendas vocabulo tertio repetito commisit; ut alienus à grege dominico censeretur qui eum etiam in successoribus suis noluerit habere pastorem. Non enim inter has oves & illas distinxit, sed simpliciter inquit, *Pasce oves meas,* ut omnes omnino intelligantur ei esse commissæ. Jacobus enim frater Domini, qui videbatur columna esse, Jerosolyma sola contentus, ut ibi semen fratris præmortui suscitaret ubi fuerat crucifixus, Petro non solum universam Ecclesiam sed totum reliquit seculum gubernandum. Quod ex eo etiam evidenter apparet, quia cùm Dominus apparuisset in littore discipulis navigantibus, sciens Petrus quod Dominus esset, se misit in mare, & aliis navigio venientibus, ipse sine beneficio navis ad Dominum festinavit. Cùm enim mare mundum designet juxta

verbum psalmistæ dicentis, *Hoc mare magnum & spatiosum, illic reptilia quorum non est numerus,* per hoc quod Petrus se misit in mare, privilegium expressit pontificij singularis, per quod universum orbem susceperat gubernandum; ceteris Apostolis vehiculo navis contentis, cùm nulli eorum universus fuerit orbis commissus, sed singulis singulæ provinciæ vel Ecclesiæ potius deputatæ. Iterum etiam, ut se unicum Christi Vicarium designaret, ad Dominum super aquas mirabiliter ambulans & ipse super aquas maris mirabiliter ambulavit. Nam cùm aquæ multæ sint populi multi, congregationes aquarum sint maria, per hoc quod Petrus super aquas maris incescit, super universos populos se potestatem accepisse monstravit. Pro eo Dominus se orasse fatetur iniquiens in articulo passionis: *Ego pro te rogavi, Petre, ut non deficiat fides tua. Et tu aliquando conversus confirma fratres tuos; ex hoc innuens manifestè quod successores ipsius à fide catholica nullo unquam tempore deviarent, sed revocarent magis alios, & confirmarent etiam hæsitantes; per hoc sic ei confirmandi alios potestatem indulgens ut aliis necessitatem imponeret obsequendi.* Quod & tunc Petrus agere cepit cùm quibusdam ex discipulis abeuntibus retro, & *Durus est hic sermo* dicentibus, cùm dixisset Jesus ad duodecim *Numquid & vos vultis abire,* solus ipse respondit pro ceteris: *Domine, ad quem ibimus, verba vite æterna habes &c.* Huic præterea dictum in evangelio & audisti sæpius & legisti: *Quodcumque ligaveris super terram &c.* Quod si omnibus etiam Apostolis simul dictum esse reperias, non tamen aliis sine ipso, sed ipsi sine aliis attributum esse recognoscere ligandi & solvendi à Domino facultatem; ut quod non alij sine ipso, ipse sine aliis posset ex privilegio sibi collato à Domino concessa plenitudine potestatis. Ad quod nimirum videtur illud non incongruè pertinere quod ipse solus legitur interrogasse Jesum: *Si peccaverit in me frater meus, dimittam ei usque septies?* Et ei soli legitur Jesus respondisse: *Non dico tibi usque septies, sed usque septuagies septies.* Quia profectò universitatis septenarius est numerus, eò quod omne tempus septenario dierum numero noscitur comprehendi. Septenarius ergo numerus in se ipsum multiplicatus, in hoc loco significat universa universorum peccata: quia

Innocentij III. Romani Pontificis. 553

quia solus Petrus potest non solum omnia sed omnium crimina relaxare. Deum post passionem suam Dominus Petro dixisse legitur: *Tu me sequere*. quod nique non tam de sequela perferenda passionis quam credita dispensationis debet intelligi, cum & Andreas & quidam alij præter Petrum sicut Dominus fuerint crucifixi, sed solum Petrum substituit sibi Dominus & in officio vicarium & in magisterio successorem. Unde post ascensionem Domini Petrus, velut successor ipsius, regere cepit Ecclesiam, ad complendum duodenarium discipulorum numerum loco Judæ prævaricatoris ex verbis Prophetae alium instituens & faciens subrogari, & recepto Paraclito, discipulos non multo repletos, sed Spiritus sancti gratia illustratos, ex verbis Johelis apertius comprobavit. Hic penitentiam agere iussit, & baptizari credentes. Hic inter discipulos, curando claudum, primum fuit miraculum operatus; & in Ananiam & Saphiram uxorem ipsius, tanquam primus & præcipuus inter eos, quia mentiti fuerant Spiritui sancto, mortis sententiam promulgavit. Hic simoniacæ pestis radicem contra primitivam Ecclesiam pullulantem apostolica falce succidit, solus in Simonem magum sententiam damnationis promulgans, licet non ei soli sed omnibus communiter pecuniam obtulisset. Ipse præterea cum in eum mentis cecidisset excessus, vidit cælum apertum, & descendens vas quoddam, velut linteum magnum, quatuor initiis de cælo in terram summitti, quia omnia quadrupedia & serpentina terræ ac cæli volatilia continebat. Et cum facta esset vox dicentis ad eum, *Surge, Petre, macta & manduca*, respondit: *Abstine, Domine, quia nunquam immunda & communia manducavi*. Et vox ad eum facta est secundo: *Quod Deus purificavit, tu ne commune dixeris*. Per quod innuitur manifestè quòd Petrus prælatus fuerit populis universis, cum vas illud orbem & universitas contentorum in eo universas significet tam Judæorum quam gentium nationes. Qui licet postmodum ex revelatione divina ab Antiochia fuerit translatus ad Urbem, non tamen concessum sibi primatum deseruit, sed secum potiùs cathedræ transtulit principatum, cum Dominus eum nullatenus minorare voluerit quem Romæ præviderat martyrio coronandum. Sanè cum ipse postmodum (im-

Tom. I.

mo Dominus potiùs, qui se in eo pati asseruit, *Venio*, dicens ad eum, *Roman iterum crucifigi*) Romanam Ecclesiam suo sanguine consecrasset, primatum cathedræ successori reliquit, totam in eo transferens plenitudinem potestatis. Pro patre siquidem nati sunt ei filij, quos Dominus constituit principes super omnem terram. Sanè cum per navem Petri Ecclesia figuratur, tunc Petrus juxta præceptum dominicum navim duxit in altum, laxans prædicationis retia in capturam, cum ibi posuit Ecclesiæ principatum ubi vigeat secularis potentia altitudo & imperialis monarchia residebat, cui ferè singulae nationes, sicut mari flumina, tributa solvebant certis temporibus constituta. Ipse quidem primus Judæos, ipse quoque primus gentiles post ascensionem Christi converit ad fidem, ut super utrosque fideles se primatum accepisse monstraret, cum ipso die Pentecostes ad verbum exhortationis ipsius circiter tria millia Judæorum baptismi ceperint sacramentum, ac deinde Cornelium Centurionem & suos quasi primitias gentium ad revelationem angelicam baptizavit. Cum autem inter Apostolos ad consultationem credentium magis fieret conquistio utrum oporteret circumcidi fideles & legem Mosaicam observari, Petrus principali fretus auctoritate respondit: *Quid tentatis Deum, imponere jugum super cervicem discipulorum, quod neque patres nostri neque nos portare potuimus?* Cujus sententiam subsecutus apostolicum super ipsa questione decretum Jacobus promulgavit. Paulus etiam postquam abiit in Arabiam, & iterum rediit in Damascum, deinde post tres annos rediit Jerosolymam, ut Petrum videret, cum eo evangelium quod in gentibus prædicaverat collaturus, ne fortè in vacuum curreret aut etiam cucurrisset, cui etiam singularis apostolatus privilegium recognoscens, antonomasticè scribit de illo: *Qui operatus est Petro in apostolatum, operatus est & mihi inter gentes*. Ut autem quem Dominus ceteris præfecit privilegio dignitatis, præ ceteris quoque virtutis privilegio decoraret, tantam ei contulit potestatem, quòd ad umbram ejus sanabantur infirmi; ut in eo intelligatur esse completum quod Dominus dixerat: *Qui credit in me, opera que ego facio & ipse faciet, & majora horum faciet*. Hæc autem non idcirco præmisimus ut nos, qui ei,

A A a

licet indigni, successimus in apostolatus officio, extra nos ambulare velimus in magnis aut super nos in mirabilibus exaltare, cum à Domino dictum esse noverimus: *Omnis qui se exultat humiliabitur, & qui se humiliat exaltabitur.* Unde cum inter discipulos ejus quaestio de majoritate fuisset exorta, respondit: *Qui major est inter vos, erit omnium servus; & qui praesessor, tanquam ministrator;* se ipsum in exemplo proponens, *quia filius hominis non venit ministrari, sed ministrare.* Propter quod & ipse Petrus aiebat: *Non quasi dominantes, sed forma gregi facti ex amina.* Nam & alia dicit scriptura: *Quanto major es, humilia te in omnibus.* Et iterum: *Principem te constituerunt; noli extolli; esto in illis quasi unus ex illis. Deus enim superbis resistit, humilibus autem dat gratiam.* Sed quia per haec & alia, sicut credimus, quae tua non debet fraternitas ignorare, apostolicæ sedis magisterium recognoscens, eam super quibusdam dubitationum articulis consulere decrevisti, quod utique gratum gerimus & acceptum, & tuam exinde prudentiam commendamus; non quod extimemus nos quasi sufficientes ex nobis, sed nostra sufficientia ex Deo est, qui dat omnibus affluenter, & non improperat, qui linguas infantium facit disertas, & aperit ora mutorum. Quæsvisti enim dubitans, & addiscere volens, qua ratione Romanam Ecclesiam unam & universalem in nostris litteris vocaremus, velut in quasdam species specialissimas jam divisam, cum & unus sit pastor & unum ovile, licet sub uno pastorem principe Christo plures sint constituti pastores. Nos autem inquisitioni tuæ taliter respondemus, quod Ecclesia duabus ex causis universalis vocatur. Intelligentia namque dictorum ex causis est assumenda dicendi, cum non res sermone sed rei sit sermo subjectus. Dicitur enim universalis Ecclesia quæ de universis constat Ecclesiis, quæ Græco vocabulo catholica nominatur. Et secundum hanc acceptionem vocabuli Ecclesia Romana non est universalis Ecclesia, sed pars universalis Ecclesiæ, prima videlicet & præcipua, veluti caput in corpore; quoniam in ea plenitudo potestatis existit, ad ceteros autem pars aliqua plenitudinis derivatur. Et dicitur universalis Ecclesia illa una quæ sub se continet universas. Et secundum hanc nominis rationem Romana tantum Ecclesia universalis nuncupa-

tur, quoniam ipsa sola singularis privilegio dignitatis ceteris est prælata; sicut & Deus universalis Dominus appellatur, non quasi jam divisus in species specialissimas aut etiam subalternas, sed quoniam universa sub ejus dominio continentur. Est enim una generalis Ecclesia, de qua Veritas inquit ad Petrum: *Tu es Petrus, & super hanc petram edificabo Ecclesiam meam.* Et sunt multæ particulares Ecclesiæ, de quibus Apostolus ait: *Instantia mea cotidiana, sollicitudo omnium Ecclesiarum.* Ex omnibus una consistit, tanquam ex particularibus generalis; & una præminet omnibus, quoniam cum unum sit corpus Ecclesiæ, de quo dicit Apostolus, *Omnis unum corpus sumus in Christo,* illa, velut caput, ceteris membris excellit. Quæsvisti etiam, & te asseruisti non modicum dubitare, cupiens addiscere causam, quam acceptabis sine contradictione rationem habentem, cum David de Jerusalem dicat in psalmis matutinis: *Sion dicit, Homo & homo factus est in ea, & ipse fundavit eam altissimus,* utpote in qua Christus dignatus est conversari, prædicare pariter & docere, ac nostram operari salutem, in ea nostræ ponens fidei fundamentum, propter quod deberet mater merito nuncupari, cum ex ea doctrina processerit salvatoris, cur mater omnium Ecclesiarum Ecclesia Romana dicatur, quæ à Jerosolymitana Ecclesia orthodoxæ fidei sacramenta recepit, cum Apostolus etiam inquitens se usque ad Illyricum evangelium prædicasse, quod quasi à Jerusalem incepit evidenter ostendat. Licet autem ex præmissis intelligatur & huic inquisitioni responsum, cum Ecclesia Romana mater dicatur, non ratione temporis, sed ratione potius dignitatis, (Nam etsi secundum Johannem Andreas primus venerit ad fidem quam Petrus, prælatus est tamen Petrus Andreas, cum & in Apostolorum catalogo semper primus quasi præcipuus præmittatur, non quod Petrus sit prior tempore, sed petior dignitate.) ad omnem tamen dubietatem tollendam tua fraternitas debet distinguere secundum diversas nominis rationes inter Romanam & Jerosolymitanam Ecclesiam, quod illa dicenda sit mater fidei, quoniam ab ea sacramenta fidei processerunt, ista verò dicenda sit mater fidelium, quoniam privilegio dignitatis universis fidelibus est prælata. Sicut etiam synagoga mater dicitur Ec-

eclesia, quoniam ipsa præcessit Ecclesiam, & Ecclesia processit ab ipsa; (juxta quod eadem dicit in canticis: *Fily matris meae pugnauerunt aduersum me; rursumque paululum cum pertransissem, inveni quem diligit anima mea; tenui eum, nec dimittam, donec introducam illum in domum matris meae.*) nihilominus tamen Ecclesia mater est generalis, quæ novo semper fœtu fecunda concipit, parit, & nutrit. Concipit catechizando quos instruit, parit baptizando quos abluit, nutrit communicando quos reficit. De qua Propheta dicit in psalmo: *Habitare facit sterilem in domo matrem filiorum letantem.* Et alius item Propheta: *Leua, inquit, in circuitu oculos tuos, & vide, omnes isti congregati venere tibi. Fily tui de longè venient, & filie tue de latere consurgent.*

TITULUS IV.

De electione & qualitate eligendorum.

Archidiacono & Capitulo Capuanis.

Lib. 2. epist. 277. & to. 6. Ital. sac. pag. 406.

Cum olim nobis &c. Cum ex utriusque partis assertionem constaret interpositam fuisse appellationem canonicam, quando ne fieret electio nisi canonica secundum mandati nostri tenorem ad nostram fuit audientiam appellatum, videri poterat quòd post eam medio tempore nihil debuerit innovari, unde talis electio iudicanda erat irrita & inanis, utpote post appellationem canonicè interpositam attentata. Sed è contrà, cum appellatum fuisset, non ut nulla fieret electio, sed ut fieret canonica; si factum electionis fuit canonicè subsecutum, non utique contra formam appellationis huiusmodi sed magis secundum eam videbatur esse processum. Et ideo licèt post appellationem, non tamen fuit contra hanc electio celebrata. propter quod non erat aliquatenus irritanda. Nam cum duæ partes & ampliùs electioni consenserint & consentiant, licèt cautum reperiatur in canone ut tunc alter de altera eligatur Ecclesia cum nullus in propria reperiatur idoneus, quia tamen hoc in favorem introductum est Clericorum, & cuique licet renuntiare juri quod pro se noscitur introductum, vos, qui duæ partes eratis & ampliùs, cum quod duæ partes Capituli faciunt, totum facere doceatur, in hac parte juri quod pro vobis

facere videbatur renuntiare potuistis & electionem de persona alterius Ecclesie celebrare, præsertim cum illud decretum locum videatur habere quando Clericis renitentibus & invitis per alicujus violentiam potestatis extraneus ingeritur ex adverso, propter quod sequitur in decreto, ut sit facultas Clericis renitendi, si se viderint prægravari, & quos ingeri sibi viderint ex adverso, non timeant refutare. Præterea cum sedes apostolica caput omnium Ecclesiarum existat, & Romanus Pontifex iudex sit ordinarius singulorum, quando de ipsa quis assumitur in Prælatum alterius, ei obici posse non videtur, propter capitis privilegium quod obtinet plenitudinem potestatis, quòd de alia Ecclesia eligatur, cum à capite membra reputari non debeant aliena. Item cum post appellationem emissam, non ut fieret electio, quia talis appellatio nulla fuisset, sed ut fieret canonica, dictus Archidiaconus Teatinus cum suis fautoribus chorum exisset, & vos illos ut interessent electioni faciendæ vobiscum curassetis sollicitè revocare, quoniam ad electionem faciendam accedere noluerunt, alienos se fecisse videntur, propter quod electioni à vobis concorditer celebratæ de jure non posse contradicere videbantur, præsertim cum idem Archidiaconus postea requisitus responderit quòd in præsentia nostra vellet suum ei præbere consensum. Et ideo cum secundum statuta Lateranensis Concilij, appellatione remota, semper id debeat prævalere quod à pluribus & sanioribus fuerit ordinatum, nisi fortè à paucioribus & inferioribus aliquid rationabile fuerit objectum & ostensum, à vobis celebrata electio, tanquam à majori & saniori parte, non obstante contradictione & appellatione paucorum, debebat & poterat rationabiliter confirmari, cum id quod objectum extitit & ostensum, rationibus præmissis appareat rationabile non fuisse. His taliter allegatis, quamquam contra personam illius alterius quam elegistis nihil unquam dictum fuerit vel objectum, quia tamen verbum Apostoli dicentis, *nemini cito manum imponas*, debemus attendere diligenter, ad ea quæ circa personam inquirenda fuerant duximus ex officio nostro, sicut decuit, procedendum. Et quidem cum tria sint in persona electi præcipuè requirenda, videlicet ætas legitima, morum

Cap. Nullus. Dist. 61.